ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ
Ε. Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
(6 - 19 Μαΐου 1919)

Μαΐου 6 (ν.ή.) ὁ κ. Lloyd George κατὰ τὰς 2 μ.μ. μὲ εἰδοποίησε τηλεφωνικῶς ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ μέ ἴδῃ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸ τῶν 3 εἰς τὸ Quai D' Orsai ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ γενικὴ συνεδρίασις τῆς Συνδιασκέψεως διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν.

Ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἄφιξίν μας εἰς τὸ Quoi D'Orsai ἔφθασεν ὁ L. George καὶ πλησιάσας μὲ μέ ἐρωτᾷ:

—Ἔχετε διαθέσιμον στρατόν;

—Ἔχομεν. Περὶ τίνος πρόκειται.

—Ἀπεφασίσαμεν σήμερον μετὰ τοῦ προέδρου Οὐίλσωνος καὶ τοῦ κ. Κλεμανσώ ὅτι δέον νὰ καταλάβετε τὴν Σμύρνην.

—Εἴμεθα ἕτοιμοι.

—Πόσον στρατόν δύνασθε νὰ στείλετε ἀμέσως;

—Μίαν μεραρχίαν, 15.000 ἀνδρῶν περίπου, οἵτινες ἦσαν ἕτοιμοι διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς Ρωσίαν, ὅπου μετὰ τὴν τροπὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων δὲν πρόκειται πλέον νὰ μεταβοῦν, τοῦ Ο' Esperai δηλώσαντος εἰς τὸν Ἕλληνα ἀρχιστράτηγον ὅτι δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν ἐν λόγῳ μεραρχίαν ἐλευθέρως. Ἂν

Ἔτσι ἀρχίζει τὸ ἡμερολόγιό του ὁ Βενιζέλος

Μαΐου 6 (ν.ή.) ὁ κ. Lloyd George κατὰ τὰς 2 μ.μ. μὲ εἰδοποίησε τηλεφωνικῶς ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ μέ ἴδῃ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸ τῶν 3 εἰς τὸ Quai D' Orsai ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ γενικὴ συνεδρίασις τῆς Συνδιασκέψεως διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν.

Ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἄφιξίν μας εἰς τὸ Quoi D'Orsai ἔφθασεν ὁ L. George καὶ πλησιάσας μὲ μέ ἐρωτᾷ:

—Ἔχετε διαθέσιμον στρατόν;

—Ἔχομεν. Περὶ τίνος πρόκειται.

—Ἀπεφασίσαμεν σήμερον μετὰ τοῦ προέδρου Οὐίλσωνος καὶ τοῦ κ. Κλεμανσώ ὅτι δέον νὰ καταλάβετε τὴν Σμύρνην.

—Εἴμεθα ἕτοιμοι.

—Πόσον στρατόν δύνασθε νὰ στείλετε ἀμέσως;

—Μίαν μεραρχίαν, 15.000 ἀνδρῶν περίπου, οἵτινες ἦσαν ἕτοιμοι διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς Ρωσίαν, ὅπου μετὰ τὴν τροπὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων δὲν πρόκειται πλέον νὰ μεταβοῦν, τοῦ Ο' Esperai δηλώσαντος εἰς τὸν Ἕλληνα ἀρχιστράτηγον ὅτι δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν ἐν λόγῳ μεραρχίαν ἐλευθέρως. Ἂν

«Ταχυδρόμος» 16.V.69

χρειασθῆ δυνάμεθα νά στείλωμεν ἀμέσως ὕστερον καί δευτέραν μεραρχίαν.

—Ἔχει καλῶς. Θά παραγγείλω τόν στρατηγόν Οὐΐλσων (ἀρχηγόν τοῦ ἀγγλικοῦ Ἐπιτελείου) ὅπως ἀμέσως μετά τήν λῆξιν τῆς συνεδριάσεως συνεννοηθῆτε διά τόν κανονισμόν τῶν περαιτέρω.

—Ἐπιτρέπετε μίαν ἐρώτησιν; Τί προεκάλεσε τήν ἀπόφασιν ταύτην; Μήπως ἰταλικαί ἐνέργειαι;

—Ναί. Ἔχομεν εἰδήσεις ὅτι οἱ Ἰταλοί κατέλαβον ἐκτός τῆς Μάκρης καί τό Μαρμαρίσι ἴσως καί τό Μπουδρούμ ἐκτεινόμενοι οὕτω πρός τό μέρος τῆς ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς. Οἱ Γάλλοι μάλιστα ἔχουν τήν εἴδησιν ὅτι ἔξωθι τῆς Σμύρνης περιπολοῦν ἓξ ἰταλικά πολεμικά (Σημειωτέον ὅτι τήν — Μαΐου ἔστειλε τόν γραμματέα του νά μέ εἰδοποιήση ὅτι λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ κατάπλου τοῦ ἰταλικοῦ θωρηκτοῦ «Δουΐλιος» εἰς Σμύρνην, διέταξε τόν ναύαρχον Κάλθορπ νά ἀποστείλη ἀμέσως ἐκεῖ ἓν ἀγγλι-

4

νουνται ὅπως ἐξέλθουν τῆς αἰθούσης ἀκολουθούμενοι ἀπό τόν ναύαρχον Hope καί ἕνα Γάλλον στρατηγόν. Ὁ στρατηγός Οὐίλσων διερχόμενος ὄπισθεν τοῦ στρατάρχου Φός κύπτει καί τοῦ λέγει ὀλίγες λέξεις, μεθ' ὅ πλησιάσας με λέγει ὅτι μεταβαίνει μετά τῶν συναδέλφων του τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ συμβουλίου εἰς τό γραφεῖον του (ξενοδοχεῖον «Ἀστόρια») διά νά κανονίσουν τά τῆς ἐπιχειρήσεως καί μέ παρακαλεῖ ἅμα τελειώση ἡ συνεδρίασις τῆς Συνδιασκέψεως νά μεταβῶ καί ἐγώ ἐκεῖ, τῷ δηλῶ ὅτι δέν θά περιμένω τό τέλος τῆς Συνδιασκέψεως ἀλλά θά μεταβῶ ἀμέσως. Πράγματι συντάσσω ἀμέσως ἕνα τηλεγράφημα διά τόν ἀντιστράτηγον Παρασκευόπουλον (τό ὑπ' ἀριθ.—) καί ἕτερον διά τόν κ. Ρέπουλην (τό ὑπ' ἀρ.—), καλῶ τόν κ. Ρέντην καί τόν παραγγέλλω νά μεταβῆ εἰς τό γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως φροντίση περί τῆς κρυπτογραφήσεως καί ἀμέσου ἀποστολῆς των ὡς ἐξαιρέτως κατεπειγόντων. Ἀπέρχομαι εἰς τήν συνεδρίασιν τοῦ Ἀνωτάτου

5

Αντίτυπον σημειώματος συνεδρίου. Συνεδρίασις μετὰ σύστασιν μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας συνελεύσεως ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Hope

Secret. Conclusions of a Conference held in Hotel Astoria Paris at 4.30 p.m. 6th May 1919.

Present.

M. Veniselos, Admiral Hope, General Belin, General Bliss, General Sir H. Wilson.

1. The Supreme Council having agreed to the immediate despatch of Greek troops to Smyrna and the occupation of that town by purely Greek forces, we decide:

(a) To notify general

6

Τὴν ἐπιοῦσαν, 7 Μαΐου, ἐνῶ εὑρίσκομαι παρὰ τῷ ὀδοντιάτρῳ, λαμβάνω τηλεφώνημα καλοῦν με νὰ μεταβῶ τὴν 11 καὶ 55' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Lloyd George ὅπου συνεδρίαζον οὗτος μετὰ τοῦ Προέδρου Οὐίλσωνος καὶ τοῦ κ. Clemenceau. Εἰσάγομαι παρ' αὐτοῖς μετὰ τοῦ ναυάρχου Hope καὶ τοῦ στρατηγοῦ Οὐίλσων καὶ ἐρωτῶμαι ἐὰν νομίζω ὅτι δύναται ἀκινδύνως ν' ἀπομακρυνθῇ μέρος τοῦ στρατοῦ ἐκ Μακεδονίας. Ἀπήντησα ὅτι ἡ ἐξασθένησις αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Μακεδονία θὰ ἔχῃ ὡς

Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου. Ἐκεῖ μετά συζήτησιν μιᾶς περίπου ὥρας συνετάχθη τό ἑπόμενον πρακτικόν:

SECRET. Conclusions of a Conference held in Hotel Astoria, Paris at 4.30 p.m. 6th May 1919.

Present

M. Veniselos, Admiral Hope, General Belin, General Bliss, General Sir H. Wilson.

1. The supreme Cuncil having agreed to the immediate despatch of Greek troops to Smyrna and the occupation of that town by purely Greek forces, we decide:

(a) To notify general

Τήν ἐπιοῦσαν, 7 Μαΐου, ἐνῶ εὑρίσκομαι παρά τῶ ὀδοντιατρῶ, λαμβάνω τηλεφώνημα καλοῦν με νά μεταβῶ τήν 11 καί 55' εἰς τήν οἰκίαν τοῦ κ. Lloyd George ὅπου συνεδρίαζον οὗτος μετά τοῦ Προέδρου Οὐίλσωνος καί τοῦ κ. Clemanceau. Εἰσάγομαι παρ' αὐτοῖς μετά τοῦ ναυάρχου Hope καί τοῦ στρατηγοῦ Οὐίλσων καί ἐρωτῶμαι ἐάν νομίζω ὅτι δύναται ἀκινδύνως ν' ἀπομακρυνθῆ μέρος τοῦ στρατοῦ ἐκ Μακεδονίας. Ἀπήντησα ὅτι ἡ ἐξασθένησις αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Μακεδονία θά ἔχῃ ὡς

7

ποτέλεσμα ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῆ ἐπί τινα χρόνον ἡ ἐπιδιωκόμενη παρ' ἡμῶν ἄμεσος κατάληψις τῆς Θράκης, ἥτις καί αὐτη θά ἠδύναπο ἀκινδύνως νά γίνη μέ τόν ὑπολειπόμενον στρατόν, ἐάν εἶχεν ἤδη ἀφοπλισθῆ ἡ Βουλγαρία συμφώνως μέ τούς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς ὡς πολλάκις τό ἐζήτησα χωρίς νά τό ἐπιτύχω, ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ στρατηγοῦ Chrétieu. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας φοβοῦμαι λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι εἶχεν ἤδη ἀποστρατευθῆ ὁ Βουλγαρικός στρατός. Προσέθεσα ἄλλως τε ὅτι ἔλαβα ἤδη τά ἀναγκαῖα μέτρα πρός ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Μακεδονία στρατοῦ διά τῆς προσθήκης ἑνός τετάρτου τάγματος, εἰς ἕκαστον τῶν πεζικῶν συνταγμάτων, τοῦθ' ὅπερ θά αὔξανε τήν δύναμιν τῶν ὑπολειφθησομένων ἐκεῖ ἑπτά μεραρχιῶν κατά 21.000 λόγχας. Ἄλλως τε προσέθεσα, πιστεύω ὅτι ταχέως αἱ δύο ἐν Βεσσαραβία μεραρχίαι θά δυνηθῶσι ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκεῖθεν ὅπως ἐπιστρέψουν εἰς Μακεδονίαν (εἶχον ὑπ' ὄψιν

7.

8

Προσέθηκα ακόμη ότι δέν ~~[illegible]~~ συμμερίζομαι τους ενδοιασμούς του Αν. Στρατιωτικού Συμβουλίου, ως πρός την ερμηνείαν του άρθρου 7 της μετά της Τουρκίας ανακωχής και ειπιπροσρέτως φρονώ ότι το άρθρον τούτο δίδει εις τους συμμάχους το δικαίωμα νά καταλάβουν τήν Σμύρνην ώς και ένα άλλο στρατηγικόν σημείον εφάσον εν Σμύρνη πλήν των Οθωμανών Έλήνων υπάρχουν καί δεκάδες χιλιάδων πολιτών Έλλήνων οἵτινες γνωστόν εἶναι εἰς τούς συμμάχους ὅτι κινδυνεύουν. Ὁ Πρόεδρος Οὐίλσων ἀνεγνώρισε τήν ὀρθότητα τῆς γνώμης μου καί πρός αὐτήν συνεφώνησαν καί οἱ Lloyd George καί Clemanceau. Πρίν ἀπέλθω ὁ κ. Clemanceau, μέ παρεκάλεσε μετά τήν συνεδρίασιν ἐν Βερσαλλίαις νά περάσω νά τόν ἰδῶ κατά τάς 6 μ.μ. εἰς τό ὑπουργεῖον

Ταχυδρόμος 23 V 1969

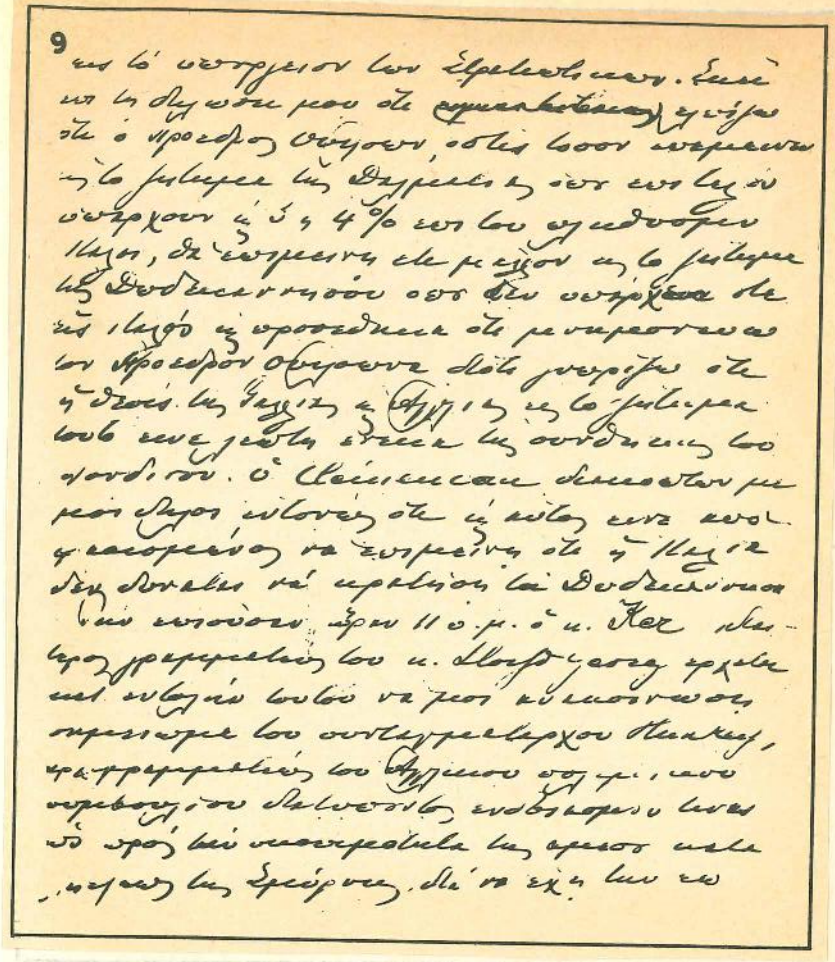

τνῶ Στρατιωτικῶν.

Ἐκεῖ ἐπί τῆ δηλώσει μου ὅτι ἐλπίζω ὅτι ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων, ὅστις τόσον ἐπέμεινεν εἰς τό ζήτημα τῆς Δαλματίας ὅπου ἐπί τέλους ὑπάρχουν καί 3 ἤ 4% ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ Ἰταλοί, θά ἐπιμείνῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τό ζήτημα τῆς Δωδεκανήσου ὅπου δέν ὑπάρχει οὔτε εἷς Ἰταλός καί προσέθηκα ὅτι μνημονεύω τόν Πρόεδρο Οὐΐλσωνα διότι γνωρίζω ὅτι ἡ θέσις τῆς Γαλλίας καί Ἀγγλίας εἰς τό ζήτημα τοῦτο εἶναι λεπτή ἕνεκα τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου. Ὁ CLEMANCEAU διακόπτων με μοί δηλοῖ ἐντόνως ὅτι καί αὐτός εἶναι ἀποφασισμένος νά ἐπιμείνῃ ὅτι ἡ Ἰταλία δέν δύναται νά κρατήσῃ τά Δωδεκάνησα.

Τήν ἐπισῦσαν ὥραν 11 π.μ. ὁ κ. KER ἰδιαίτερος γραμματεύς τοῦ κ. LLOYD GEORGE ἔρχεται κατ' ἐντολήν τούτου νά μοί ἀνακοινώσῃ σημείωμα τοῦ συνταγματάρχου HUNKEY, ἀρχιγραμματέως τοῦ Ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου διατυποῦντος ἐνδιασμούς τινας ὡς πρός τήν σκοπιμότητα τῆς ἀμέσου καταλήψεως τῆς Σμύρνης διά νά

10

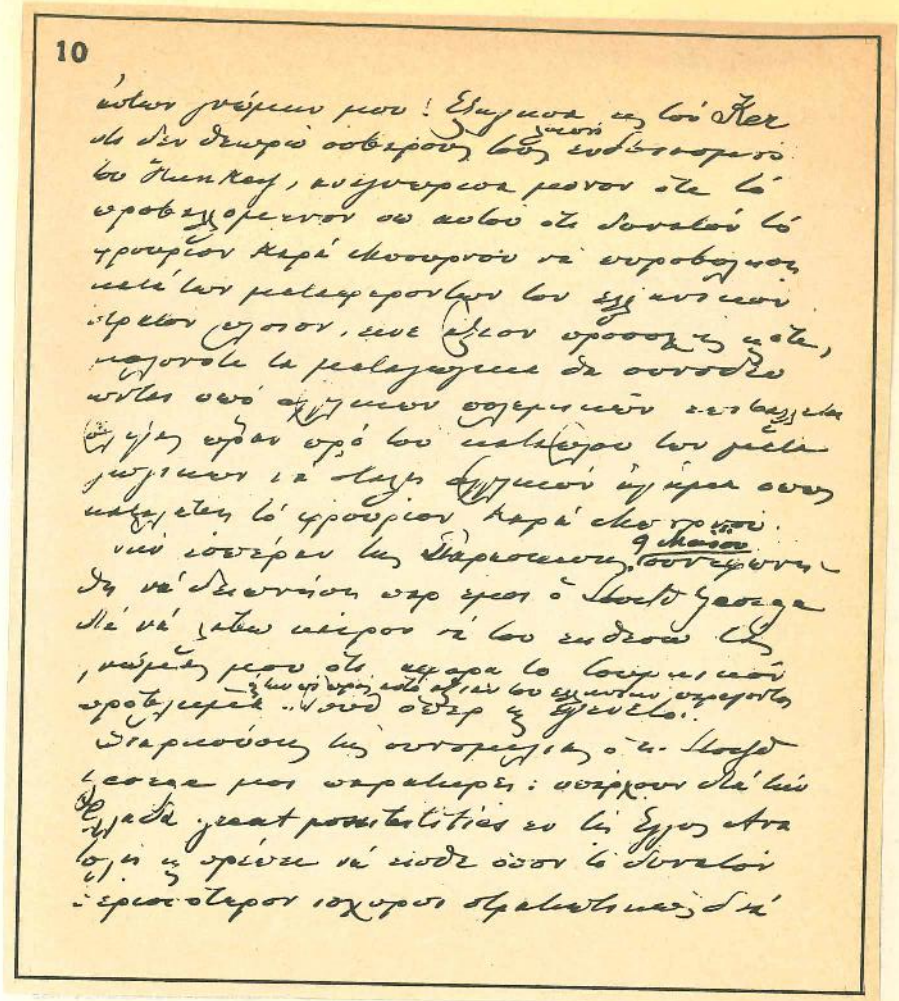

ἔχη τήν ἐπ' αὐτῶν γνώμην μου. Ἐξήγησα εἰς τόν KER ὅτι δέν θεωρῶ σοβαρούς τούς λοιπούς ἐνδοιασμούς τοῦ HUNKEY, ἀνεγνώρισα μόνον ὅτι τό προβαλλόμενον ὑπ' αὐτοῦ ὅτι δυνατόν τό φρούριον Καρά Μπουρνού νά πυροβολήση κατά τῶν μεταφερόντων τόν ἑλληνικόν στρατόν πλοίων, εἶναι ἄξιον προσοχῆς καί ὅτι, μολονότι τά μεταγωγικά θά συνοδεύωνται ὑπό ἀγγλικῶν πολεμικῶν ἐπιδόλλεται ὀλίγας ὥρας πρό τοῦ κατάπλου τῶν μεταγωγικῶν νά σταλῆ ἀγγλικόν ἄγημα ὅπως καταλάβη τό φρούριον Καρά Μπουρνού.

Τήν ἑσπέραν τῆς Παρασκευῆς, 9 Μαΐου συνεφωνήθη νά δειπνήση παρ' ἐμοί ὁ LLOYD GEORGE διά νά λάβω καιρόν νά τοῦ ἐκθέσω τάς γνώμας μου εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τό τουρκικόν πρόβλημα καί τήν ὡς πρός αὐτό ἀξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ παράγοντος. Τοῦθ' ὅπερ καί ἐγένετο. Διαρκούσης τῆς συνομιλίας ὁ κ. LLOYD GEORGE μοί παρατηρεῖ: ὑπάρχουν διά τήν Ἑλλάδα GREAT POSSIBILITIES ἐν τῇ Ἐγγύς Ἀνατολῇ καί πρέπει νά εἶσθε ὅσον τό δυνατόν περισσότερον ἰσχυ-

11

νά δυνάθητε νά ἐπωφεληθήτε αὐτῶν. Τό
mandat ἐπί τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσπα-
θοῦμεν νά τό ἀναλάβη ἡ Ἀμερική, τῆς ὁ-
ποίας ἡ ἐκεῖ παρουσία οὐδόλως θά ἐμποδίσῃ
τήν ἐν ὑστέρῳ εὐθέτῳ χρόνῳ ὑπαγωγήν τῆς
Κωνσταντινουπόλεως εἰς τήν Ἑλληνικήν κυριαρχίαν.
Ὁ Πρόεδρος Οὐίλσων δέν ἀποστέργει τό πρᾶγμα
ἀλλά ἐνδοιάζει ἐάν ἡ Ἀμερικανική κοινή γνώμη
καί συνεπῶς ἡ Γερουσία θά τό ἐγκρίνουν.
Ἐάν δέ δέν τό ἐγκρίνουν ἡ μόνη λύσις τήν
ὁποίαν ἡ Ἀγγλία θά δεχθῇ διά τήν Κων)
πολιν εἶναι νά περιέλθη αὕτη εἰς τήν Ἑλ-

ροί στρατιωτικῶς διά νά δυνηθῆτε νά ἐπω-
φεληθῆτε αὐτῶν. Τό MANDAT ἐπί τῆς
Κωνσταντινουπόλεως προσπαθοῦμεν νά τό ἀ-
ναλάβη ἡ Ἀμερική, τῆς ὁποίας ἡ ἐκεῖ πα-
ρουσία οὐδόλως θά ἐμποδίση τήν ἐν ὑστέ-
ρῳ εὐθέτῳ χρόνῳ ὑπαγωγήν τῆς Κων)πόλεως
εἰς τήν Ἑλληνικήν κυριαρχίαν. Ὁ Πρόεδρος
Οὐίλσων δέν ἀποστέργει τό πρᾶγμα ἀλλά
ἐνδοιάζει ἐάν ἡ Ἀμερικανική κοινή γνώμη
καί συνεπῶς ἡ Γερουσία θά τό ἐγκρίνουν.
Ἐάν δέ δέν τό ἐγκρίνουν ἡ μόνη λύσις τήν
ὁποίαν ἡ Ἀγγλία θά δεχθῇ διά τήν Κων)
πολιν εἶναι νά περιέλθη αὕτη εἰς τήν Ἑλ-

λάδα.

Εὐχαρίστησα τόν LLOYD GEORGE καί
τοῦ εἶπον ὅτι ἄν μᾶς χορηγηθοῦν τά ἀνα-
γκαῖα μέσα, ὄχι μόνον δυνάμεθα ν' αὐξή-
σωμεν τάς μεραρχίας μας εἰς 15 ἐκ τῆς
στρατολογίας τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς
μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους αὐξηθεί-
σης Ἑλλάδος ἀλλά μετά τήν κατάληψιν
Σμύρνης καί Θράκης, καί τῶν ἄλλων νέων
χωρῶν θά δυνηθῶμεν ἐκ μόνου τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ πληθυσμοῦ νά συγκροτήσωμεν ἐντός ἕξ
μηνῶν πέντε ἀκόμη προσθέτους μεραρχίας,

12

[illegible]

οὕτως ὥστε ἐντός ἕξ μηνῶν νά ἔχωμεν εἴκοσι τοιαύτας, ἤτοι εἰς διάστημα ἐντός τοῦ ὁποίου δέν φαίνεται πιθανόν ὅτι θά ἔχη ρυθμισθῆ τό τουρκικόν πρόβλημα.

Μετά τό γεῦμα ἀπεφάσισα νά γράψω τά ἀνωτέρω, τόσον ζωτικῆς σημασίας διά τό ἐθνικόν μέλλον γεγονότα, καί εἰ δυνατόν νά ἐξακολουθήσω τοῦ λοιποῦ τηρῶν ἡμερολόγιον μέχρι τέλους τῆς κρίσεως. Καλή ἡ ἀπόφασις, καίπερ ὀλίγον ἀργά λαμβανομένη. Ἀλλά θά τηρηθῆ; Ἀμφιβάλλω. Ἔχασα ἤδη διά νά γράψω τά ἀνωτέρω περισσότερον τῆς μιᾶς ὥρας καί φοβοῦμαι μήπως ἔχασα μαζί καί τόν ὕπνον μου, ὁπότε δέν θά εἶμαι αὔριον ἱκανός διά πολλήν ἤ μᾶλλον καλήν ἐργασίαν.

Ἴσως δέν παρέλκει νά σημειώσω ὅτι κατά τήν τόσον ἐνδιαφέρουσαν συνομιλίαν μου τῆς ἑσπέρας ταύτης παραταθεῖσαν καί μετά τό δεῖπνον ἐπί πολύ ὁ κ. LLOYD GEORGE παρατηρῶν ποῖαι ἀπόψεις ἀνοίγονται εἰς

13

εις την Ελλάδα, προσέθηκε πόσον αληθώς εἶναι
εκπληκτικόν νά σκέπτεταί της ὅτι ἡ Ἑλλάς
των τόσον λαμπρῶν σήμερον ἀπόψεων,
ὀλίγον ἔλειψε νά ἐξαφανισθῇ ὡς πολιτικός
παράγων ὡς εκ της πολιτικῆς τοῦ εκπτώτου
βασιλέως.

Τήν 10 Μαΐου, ὥραν 3 μ.μ. ἐκλήθην εἰς νέαν
συνεδρίασιν ἐν τῷ οἴκῳ Λόϋδ Τζώρτζ ὅπου παρίσταντο
ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων ὁ κ. GLEMANCEAU
καί οἱ στρατιωτικοί σύμβουλοί των εἰς οὓς προσετέθη
σήμερον καί ὁ ναύαρχος LE BON. Κατόπιν ἀνταλ-

τήν Ἑλλάδα, προσέθηκε πόσον ἀληθῶς εἶναι ἐκπληκτικόν νά σκέπτεταί της ὅτι ἡ Ἑλλάς τῶν τόσον λαμπρῶν σήμερον ἀπόψεων, ὀλίγον ἔλειψε νά ἐξαφανισθῇ ὡς πολιτικός παράγων ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐκπτώτου βασιλέως.

Τήν 10 Μαΐου, ὥραν 3 μ.μ. ἐκλήθην εἰς νέαν συνεδρίασιν ἐν τῷ οἴκῳ Λόϋδ Τζώρτζ ὅπου παρίσταντο καί ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων ὁ κ. GLEMANCEAU καί οἱ στρατιωτικοί σύμβουλοί των εἰς οὓς προσετέθη σήμερον καί ὁ ναύαρχος LE BON. Κατόπιν ἀνταλλαγῆς γνωμῶν ἀπεφασίσθη ἡ ἀναχώρησις τοῦ στρατοῦ ἐκ Καβάλας νά γίνῃ Δευτέραν καί ἡ ἀπόβασις εἰς Σμύρνην τήν Τρίτην. Τριάκοντα ἓξ ὥρας πρότερον ὁ ναύαρχος Κάλθορπ ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τήν Τουρκικήν κυβέρνησιν ὅτι ἐπί τῇ βάσει τοῦ 7 ὅρου τῆς ἀνακωχῆς θά καταλάβῃ τά περί τήν Σμύρνην ὀχυρά. Νά μεταβῇ δέ ὁ ἴδιος εἰς Σμύρνην ὅπως ὡς ἀρχηγός τῶν συμμαχικῶν στόλων τοῦ Αἰγαίου ἐποπτεύσῃ ὁ ἴδιος τήν ἀπόβασιν τοῦ στρατοῦ μας.

14

Εἰκοσιτέσσαρας περίπου ὥρας πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀποβάσεως, ἤτοι τό ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας οἱ Bic Three ν' ἀνακοινώσουν εἰς τόν κ. Ὀρλάνδο τήν ληφθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἀπόφασιν. Δώδεκα δέ ὥρας πρό τῆς ἀποβάσεως νά εἰδοποιηθῆ περί αὐτῆς ἡ τουρκική κυβέρνησις.

Τήν Κυριακήν, 11 Μαΐου, ὥραν 10½ π.μ. καλοῦμαι τηλεφωνικῶς ὑπό τοῦ κ. Clemanceau εἰς τό ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπου μοῦ ἀνακοινοῖ ὅτι εἰς τό πρακτικόν τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως ὅπερ τοῦ ἐστάλη πρό μικροῦ ἀναφέρεται ὅτι ἡ κατάληψις τῶν περί τήν Σμύρνην ὀχυρῶν θά γίνη μόνον ὑπό Γάλλων πεζοναυτῶν, ἄνευ συμπράξεως Ἄγγλων καί τοῦτο δέν δύναται νά δεχθῆ, διότι θά ἐξαγρίωνε

Ταχυδρόμος 30 V 1969

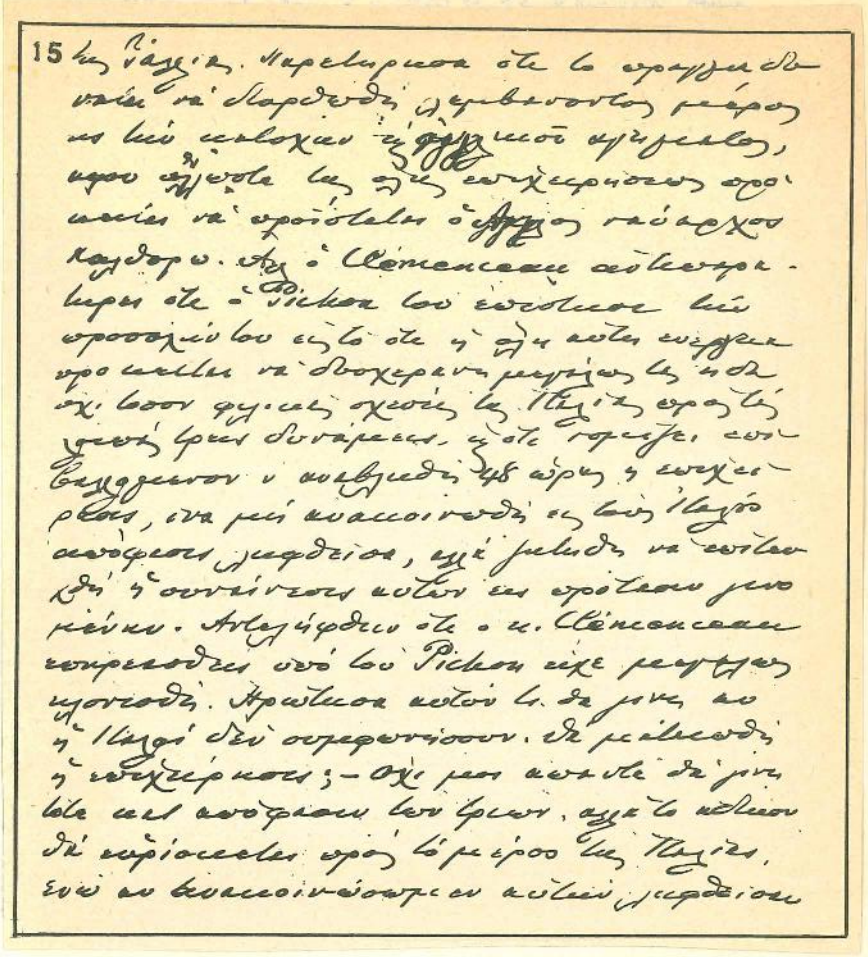

τούς Ἰταλούς κατά τῆς Γαλλίας. Παρετήρησα ὅτι τό πρᾶγμα δύναται νά διορθωθῆ λαμβάνοντος μέρος εἰς τήν κατοχήν καί ἀγγλικοῦ ἀγήματος, ἀφοῦ ἄλλωστε τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως πρόκειται νά προΐσταται ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Κάλθορπ. Ἀλλ' ὁ Clemanceau ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι ὁ Pichon τοῦ ἐπέστησε τήν προσοχήν του εἰς τό ὅτι ἡ ὅλη αὕτη ἐνέργεια πρόκειται νά δυσχεράνη μεγάλως τάς ἤδη ὄχι τόσον φιλικάς σχέσεις τῆς Ἰταλίας πρός τάς λοιπάς τρεῖς δυνάμεις, καί ὅτι νομίζει ἐπιβαλλόμενον ν' ἀναβληθῆ 48 ὥρας ἡ ἐπιχείρησις, ἵνα μή ἀνακοινωθῆ εἰς τούς Ἰταλούς ἀπόφασις ληφθεῖσα, ἀλλά ζητηθῆ νά ἐπιτευχθῆ ἡ συναίνεση αὐτῶν εἰς πρότασιν γινομένην. Ἀντελήφθην ὅτι ὁ κ. Clemanceau ἐπηρεασθείς ὑπό τοῦ Pichon, εἶχε μεγάλως κλονισθῆ. Ἠρώτησα αὐτόν τί θά γίνη ἄν οἱ Ἰταλοί δέν συμφωνήσουν. Θά ματαιωθῆ ἡ ἐπιχείρησις; — Ὄχι, μοί ἀπαντᾶ, θά γίνη τότε κατ' ἀπόφασιν τῶν τριῶν, ἀλλά τό ἄδικον θά εὑρίσκεται πρός τό μέρος τῆς Ἰταλίας, ἐνῶ ἄν ἀνακοινώσωμεν αὐ-

τήν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καί προέλθη ἐκ τούτου διάσπασις τῆς συμμαχίας, ἡ εὐθύνη θά βαρύνη τήν Ἰταλίαν. Μέ παρεκάλεσε δέ ὁ κ. Clemanceau νά συναντηθῶμεν τήν μεσημβρίαν παρά τῷ Προέδρῳ Οὐΐλσωνι, ὅπου θά ἐκάλει καί τόν κ. Μπάλφουρ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. Loyd George, ἀπουσιάζοντος εἰς τήν ἐξοχήν.

Τήν μεσημβρίαν συνηντήθημεν εἰς τοῦ προέδρου Οὐΐλσωνος. Κατά τήν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν παρετήρησα ὅτι ὁ κ. Clemanceau ἐπλανᾶτο πιστεύων ὅτι ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τῆς 26 Ἀπριλίου 1915 παρεχώρει εἰς τήν Ἰταλίαν τήν Σμύρνην.

Ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων ἦτο σφοδρῶς ἐξοργισμένος κατά τῆς Ἰταλίας καί ἐφάνη ἀποδεχθείς τήν γνώμην τοῦ κ. Clemanceau, χωρίς νά εἶναι ἐνθουσιασμένος διά τοῦτο. Ἀπεφασίσθη λοιπόν ὁριστικῶς ἡ ἀναβολή τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ στρατοῦ ἐπί 48 ὥρας καί ἡ ὑποβολή τοῦ ζητήματος εἰς τό Συμβούλιον τῶν Big Four αὔριο πρό μεσημβρίας.

Ἐννοεῖται πόσον ζωηρά εἶναι ἡ συγκίνησίς μου διά τό σκόνταμα αὐτό.

Ἐζήτησα νά ἴδω αὐθημερόν τόν Λόϋδ Τζώρτζ, ἀλλά δυστυχῶς δέν εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ τῆς ἐξοχῆς πού εἶχε μεταβῆ καί περί τήν 11 τῆς νυκτός μοί ἀνεκοινώ-

μοι ανεκοινώθη αρκούντως ότι δεν θα
επανήρχετο παρά την πρωΐαν.

Την 10½ της επομένης, 12ην
του μηνός αναμένω τον κ. Λόϋδ
Τζώρτζ εις το μέγαρόν του. Φθάνει
μόλις την 10 και 50' και ή συνεδρίασις
του Ανωτάτου Συμβουλίου είναι ωρισμένη
διά την 11. Αλλ' έχω αρκετόν καιρόν
διά να του ανακοινώσω τας αντιλήψεις
μου επί των διατρεξάντων. Τον παρακαλώ
ιδιαιτέρως να προσέξη όπως ή ελληνική
κατοχή μη μεταβληθή εις συμμαχικήν.
Μοι διαβεβαιοί άνευ ενδοιασμού
ότι το Agreemend του St. Jean
de Maurienne δεν είναι πλέον ισχυρόν
και ότι τούτο ανεκοινώθη ήδη υπό
της Αγγλικής κυβερνήσεως εις την
Αγγλικήν (Σημ. Συντάξεως: Εδώ ο
Βενιζέλος εκ παραδρομής μάλλον
γράφει «εις την αγγλικήν» ενώ,
νομίζομεν ότι εννοούσε «εις την
ιταλικήν» κυβέρνησιν) ήδη από
του Νοεμβρίου 1918, χωρίς ή Ιταλία
να διαμαρτυρηθή κατά της ανακοινώσεως
ταύτης. Αναχωρώ πλήρης αισιοδοξίας.

Ολίγον μετά μεσημβρίαν μέ
πληροφορούν ότι ο κ. Ορλάνδο
εις την πρωϊνήν συνεδρίασιν εζήτησεν
αναβολήν της συζητήσεως
όπως συνεννοηθή μέ τα λοιπά μέλη
της Ιταλικής αντιπροσωπείας.

Την 4½ μ.μ. λαμβάνω την
εξής επιστολήν του συνταγματάρχου
Hankey:

12 Μαΐου 1919

Αγαπητέ κ. Βενιζέλε,

12th Mai 1919

Dear M. Venizelos.

18

I am instructed to inform your Excellency that at a meeting of the Supreme Council of the Principal Allied and associated Powers this afternoon, it was agreed that the Greek Expedition should sail from Kavala as soon as it is ready.

It was also agreed that an Italian detachment should take part with the Allied force landing to occupy the forts.

I have asked admiral Hope to make the necessary communication to Admiral Calthorpe

Yours sincerely
M.P.A. Hankey

Ἡ συνέχεια στό ἑπόμενο τεῦχος

Ἔχω ἐξουσιοδοτηθῆ νά πληροφορήσω τήν Ἐξοχότητά σας ὅτι, εἰς συνεδρίασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῶν κυριωτέρων συμμάχων καί τῶν συμπραττόντων Δυνάμεων σήμερον τό ἀπόγευμα, συνεφωνήθη ὅπως ἡ Μεγάλη Ἐκστρατεία ἀποπλεύση ἀπό τήν Καβάλαν μόλις εἶναι ἑτοίμη.

Συνεφωνήθη ἐπίσης ὅπως ἰταλικόν ἀπόσπασμα μετάσχη εἰς τήν ἀπόβασιν τῆς συμμαχικῆς δυνάμεως διά τήν κατάληψιν τῶν ὀχυρῶν.

Ἐζήτησα ἀπό τόν ναύαρχον Χόουπ νά προβῆ εἰς τήν ἀναγκαίαν ἀνακοίνωσιν πρός τόν ναύαρχον Κάλθορπ.

Εἰλικρινῶς ὑμέτερος

Μ. Π. Α. Χάνκεϋ

(Σημ. Συντάξεως: Τήν ἀνωτέρω ἐπιστολήν δημοσιεύομεν ἐδῶ ἐν μεταφράσει, ἐνῶ τό ἀκριβές κείμενον, εἰς τήν ἀγγλικήν, ὑπάρχει εἰς τάς δημοσιευομένας σήμερον, φωτοτυπημένας, σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Βενιζέλου).

Ταχυδρόμος 6-6-1969.

19

Τήν 18 τοῦ μηνός Κυριακήν ἔρχεται ὁ συνταγματάρχης Hunkey νά μοῦ ἀνακοινώσῃ ἐκ μέρους τοῦ κ. Λόϋδ Τζώρτζ τηλεγράφημα τοῦ ναυάρχου Κάλθορπ ἀναγγέλλοντος τά τῆς καταλήψεως τῆς Σμύρνης ἀλλά καί συγχρόνως ὅτι ἐγένοντο διαρπαγαί τινες ἐκ μέρους Ἑλλήνων καί μεγάλου ὄχλου Τούρκων καί ὅτι ἐν γένει ἡ κατάστασις τῆς δημοσίας τάξεως δέν εἶναι ἱκανοποιητική. Ὁ κ. Λόϋδ Τζώρτζ μοῦ διαμηνεῖ ὅτι γνωρίζω τά αἰσθήματά του καί τήν ἐπιθυμίαν του ὅπως αἱ ἐθνικαί μας διεκδικήσεις τύχουν ὅσον τό δυνατόν πληρεστέρας ἱκανοποιήσεως καί διά τοῦτο μοῦ συνιστᾶ νά λάβω ὅλα τά δυνατά μέτρα καί στείλω τούς καλυτέρους συνεργάτας οὕς διαθέτω ἡ (εἰς) Σμύρνην, ὅπως ἡ ἐκεῖ δρᾶσις μας ἀποβῇ ὅσον τό δυνατόν ἐπιτυχεστέρα.

Τήν 19 καλοῦμαι νά μεταβῶ εἰς συνεδρίασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου εἰς τήν οἰκίαν τοῦ προέδρου Οὐΐλσωνος, τήν 4 ½ μ.μ. Εἰς τήν συνεδρίασιν προσῆλθεν ὁ Σοννίνο, ἀντί τοῦ Ὀρλάνδο, προφασισθέντος ἀσθένειαν.

Ταχυδρ. 6.6.1969

20

'Αρχομένης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων ἐρωτᾶ τόν κ. Σοννῖνο ἐάν ἔλαβεν ὁ κ. 'Ορλάνδο τό κοινόν γράμμα πού τοῦ ἔστειλον οἱ τρεῖς. Τό γράμμα τοῦτο ὡς ἔμαθα ἀκολούθως ἐζήτει ἐξηγήσεις ἀπό τόν 'Ορλάνδο διά τάς Μικρασιατικάς ἀποβάσεις ιταλικῶν στρατευμάτων εἰς 'Αττάλειαν, Μάκρην, Μαρμαρίσι, Μπουδρούμ καί Σκάλα Νουόβα, ἄνευ γνώμης τοῦ 'Ανωτάτου Συμβουλίου. 'Ο κ. Σοννῖνο ἀπήντησεν ὅτι τό γράμμα ἐλήφθη καί ὅτι ἐκόμιζεν ὁ ἴδιος τήν ἀπάντησιν, ἣν καί ἐνεχείρισεν εἰς τούς τρεῖς. Οὗτοι ἀνέγνωσαν τήν ἀπάντησιν, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος Οὐΐλσων ἀπευθύνεται πρός τόν κ. Σοννῖνο, διά νά ἀπευθύνη ἐρώτησίν τινα, ἀλλ' οὗτος παρατηρεῖ ὅτι ἐκλήθη νά παραστῆ εἰς συνεδρίασιν τοῦ 'Ανωτάτου Συμβουλίου, ἀλλ' ὅτι βλέπει ὅτι τῆς συνεδριάσεως μετέχουν καί ἄλλοι. 'Εγώ σπεύδω ἀμέσως νά ἐγερθῶ καί νά δηλώσω ὅτι ζητῶ τήν ἄδειαν ν' ἀποσυρθῶ προσωρινῶς, ἕως οὗ τερματισθῆ ἡ μεταξύ αὐτῶν συζήτησις. 'Ο πρόεδρος Οὐΐλσων μοῦ

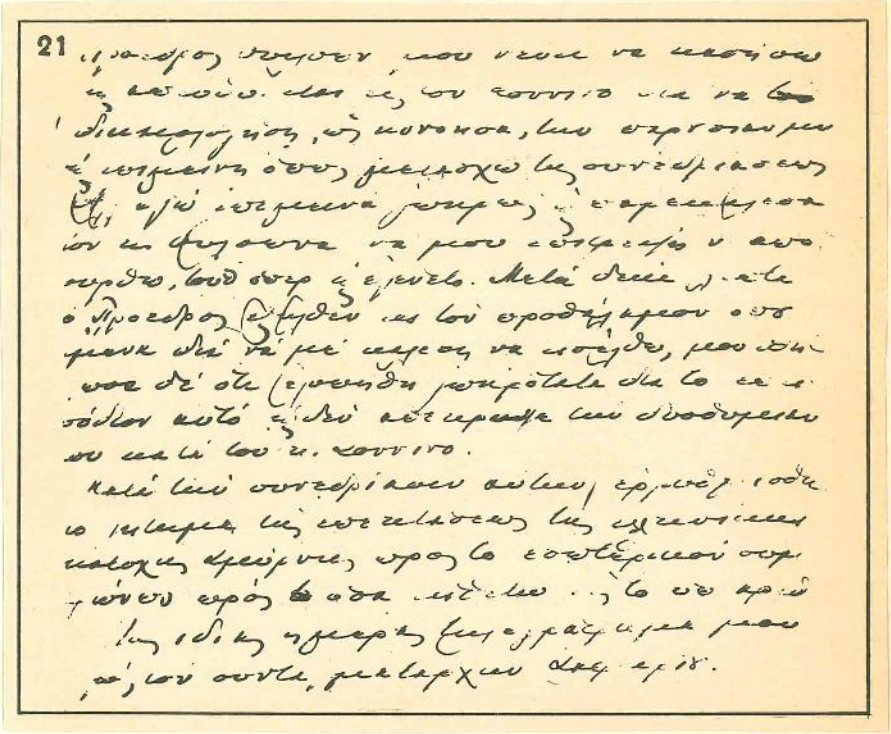

νεύει νά καθήσω καί άπευθύνεται εἰς τόν Σοννῖνο διά νά δικαιολογήση, ὡς ἐννόησα τήν παρουσίαν μου καί ἐπιμείνη ὅπως μετάσχω τῆς συνεδριάσεως. 'Αλλ' ἐγώ ἐπέμενα ζωηρῶς καί παρεκάλεσα τόν κ. Οὐΐλσωνα νά μοῦ ἐπιτρέψη ν' ἀποσυρθῶ, τοῦθ' ὅπερ καί ἐγένετο. Μετά δέκα λεπτά ὁ Πρόεδρος ἐξῆλθεν εἰς τόν προθάλαμον ὅπου ἔμενα διά νά μέ καλέση νά εἰσέλθω, μοῦ ἐδήλωσε δέ ὅτι ἐλυπήθη ζωηρότατα διά τό ἐπεισόδιον αὐτό καί δέν ἀπέκρυψε τήν δυσθυμίαν του κατά τοῦ κ. Σοννῖνο.

Κατά τήν συνεδρίασιν αὐτήν ἐρρυθμίσθη τό ζήτημα τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς Σμύρνης πρός τό ἐσωτερικόν συμφώνως πρός ὅσα ἐκθέτω εἰς τό ὑπ' ἀριθ. .... τῆς ἰδίας ἡμέρας τηλεγράφημά του πρός τόν συνταγματάρχην Ζαφειρίου.

Εἰς τό σημεῖον αὐτό τερματίζεται, ἀποτόμως, τό Ἡμερολόγιον τό ὁποῖον εἶχεν ἀποφασίσει νά κρατῆ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος κατά τίς ἱστορικές, διά τόν ἑλληνισμόν, ἐκεῖνες ἡμέρες. Ὅπως εἶχε προβλέψει ὁ ἴδιος δέν ἠδυνήθη νά συνεχίση τάς καθημερινάς «ἐγγραφάς» εἰς τό πολυσήμαντον αὐτό Ἡμερολόγιον διότι ἔκτακτα πολιτικά γεγονότα καί νέοι διπλωματικοί ἀγῶνες ἦρθαν νά τόν ἀπορροφήσουν ἐξ ὁλοκλήρου. Καί ἦτο τόσον πολύ ὑπερφορτωμένος ἀπό ἐργασίαν ἐπείγουσαν καί ἐπιτακτικήν ὥστε τό τελευταῖον πρᾶγμα πού ἐσκέπτετο πλέον ἦταν ἡ συνέχισις τοῦ Ἡμερολογίου αὐτοῦ — πού ἄς σημειωθῆ ἐδῶ εὑρίσκεται εἰς τήν κατοχήν τῆς κ. Δ. Μοάτσου, ἡ ὁποία καί τό παρεχώρησεν, εὐγενῶς, εἰς τόν «Ταχυδρόμον» πρός δημοσίευσιν. Ἄς σημειωθῆ τέλος ὅτι εἰς τό Ἡμερολόγιον ἐπισυνάπτοντο καί ὡρισμένα ἀπόρρητα ἔγγραφα τῆς Διασκέψεως, ἐν ἀντιγράφω, τά ὁποῖα ἀφοροῦσαν τήν κατάληψιν τῆς Σμύρνης καί τά ὁποῖα ἐπεδίδοντο εἰς τόν Βενιζέλον. Ἕνα ἀπό τά ἱστορικά αὐτά ἔγγραφα εἶναι καί τό δημοσιευόμενον, (μετάφρασιν τοῦ ὁποίου παραθέτομεν εἰς τάς κάτω στήλας τῆς ἰδίας σελίδος).

22

SECRET.

CONCLUSIONS of a Conference held in Hotel Astoria, Paris, at 4.30 p.m., 6th May 1919.

PRESENT

M. Venizelos, Admiral Hope, General Belin, General Bliss, General Sir H. Wilson.

1. The Supreme Council having agreed to the immediate despatch of Greek troops to SMYRNA and the occupation of that town by purely Greek forces, we decided :-

(a) To notify General Franchet d'Esperey.

(b) To order one Greek Division to prepare to embark at SALONIKA.

(c) To order a second Greek Division to get ready.

(d) To collect transport for the move of one Division as rapidly as possible.

(e) To examine what steps may be necessary to safeguard the journey.

(f) To take steps to keep up the necessary communication between GREECE and SMYRNA.

Μετάφρασις τοῦ ἀπορρήτου ἐγγράφου πού ἀφοροῦσε τήν διαδικασίαν τῆς ἀποστολῆς τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς Σμύρνην:

Συμπεράσματα συσκέψεως πού συνεκροτήθη στό ξενοδοχεῖον «Ἀστόρια» τῶν Παρισίων, στίς 4.30 μ.μ. τῆς 6 Μαΐου 1919.

ΠΑΡΟΝΤΕΣ :

Ὁ κ. Βενιζέλος, ὁ ναύαρχος Χόουπ, ὁ στρατηγός Μπελέν, ὁ στρατηγός Μπλίς, ὁ στρατηγός σέρ Χ. Οὐΐλσον.

1. Μετά τήν συμφωνίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου διά τήν ἄμεσον ἀποστολήν ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς Σμύρνην καί τήν κατάληψιν τῆς πόλεως αὐτῆς ἀπό ἀμιγῆ ἑλληνικά στρατεύματα, ἀπεφασίσαμεν :

α) Νά ἐνημερωθῆ ὁ στρατηγός Φρανσέ ντ' Ἐσπεραί.

β) Νά διαταχθῆ μιά ἑλληνική μεραρχία νά ἑτοιμασθῆ πρός ἐπιβίβασιν εἰς Θεσσαλονίκην.

γ) Νά διαταχθῆ δευτέρα ἑλληνική μεραρχία νά εἶναι ἑτοίμη.

δ) Νά συγκεντρωθοῦν μεταγωγικά διά τήν μεταφοράν μιᾶς μεραρχίας τό δυνατόν ταχύτερον.

ε) Νά ἐξετασθῆ ποῖα μέτρα θά εἶναι ἀναγκαῖα διά τήν ἀσφάλειαν τῆς μεταφορᾶς.

στ) Νά ληφθοῦν μέτρα διά νά διατηρηθῆ ἡ ἀναγκαία ἐπικοινωνία μεταξύ Ἑλλάδος καί Σμύρνης.

23

2. We are of opinion that these troops are under Greek Command and in no sense under International Command except possibly during the sea-transit.

3. We are of opinion that if the Turks or the Italians or both oppose a landing we shall find ourselves in face of a difficult problem and we draw attention to this possibility.

4. We presume the Italian and Turkish Governments will be informed as we are not sure whether such action is covered by the Armistice Terms.

Copies to :- Prime Minister
Colonel Sir M. Hankey
Admiral Hope
General Bliss
D.M.O.
D.M.I.
Lord Hardinge
M. Venizelos
General Albi (French G.E.).
General Weygand
C.I.G.S.

Paris, 6th May 1919.

2. Ἔχομεν τήν γνώμην ὅτι τά στρατεύματα αὐτά εἶναι ὑπό ἑλληνικήν διοίκησιν καί οὐδόλως ὑπό Διεθνῆ Διοίκησιν, μέ δυνατήν ἐξαίρεσιν κατά τήν θαλασσίαν μεταφοράν των.

3. Ἔχομεν τήν γνώμην ὅτι, ἄν οἱ Ἰταλοί ἤ οἱ Τοῦρκοι ἤ ἀμφότεροι ἀντιταχθοῦν εἰς τήν ἀπόβασιν, θά ἀντιμετωπίσωμεν δυσχερές πρόβλημα καί ἐφιστῶμεν τήν προσοχήν ἐπ' αὐτῆς τῆς δυνατότητος.

4. Ὑποθέτομεν ὅτι ἡ ἰταλική καί ἡ τουρκική κυβέρνησις θά ἐνημερωθοῦν, ἐφ' ὅσον δέν εἴμεθα βέβαιοι ἐάν τοιαύτη ἐνέργεια καλύπτεται ἀπό τούς ὅρους τῆς Ἀνακωχῆς.

Ἀντίγραφα εἰς :
Πρωθυπουργόν
Συνταγματάρχην σέρ Μ. Χάνκεϋ
Ναύαρχον Χόουπ
Στρατηγόν Μπλίς
D. M. O.
D. M. I.
Λόρδον Χάρντιτζ
Κον Βενιζέλαν
Στρατηγόν Ἀλμπί (Γαλλικόν Γ. Ἐπιτελεῖον)
Στρατηγόν Βεϋγκάν
C. I. G. S.

Παρίσιοι, 6 Μαΐου 1919